

Kovács Zsolt – Csősz Tímea – Kothalawala Rosemary Chandrakanthi:
Az egyéni tehetségmentorálás tapasztalatai a Minősített Tehetséggondozó Műhelyekben

Bevezetés

Az EFOP-3.2.1-15-2016-00001 azonosítószámú „Tehetségek Magyarországa” elnevezésű kiemelt európai uniós projekt, valamint a hazai forrásból megvalósult NTP-MTM-M-16-0001 azonosítószámú „Minősített Tehetséggondozó Műhelyek hálózatának fejlesztése” című projekt keretében 2017-ben kiválasztásra került harminckilenc köznevelési intézmény, amelyek Minősített Tehetséggondozó Műhely (továbbiakban: MTM) címet kaptak¹. Ezek közül az intézmények közül harmincegy a konvergenciaregiókban, nyolc pedig a Közép-Magyarország régióban működik. A kiválasztásnál a projekt megvalósítója igyekezett érvényesíteni azt a szempontot, hogy az egyes régiókban kiválasztott Minősített Tehetséggondozó Műhelyek száma arányos legyen az ott tanuló köznevelésben részt vevő diákok számával².

1. ábra: A Minősített Tehetséggondozó Műhelyek területi megoszlása

Az MTM-ek olyan tehetséggondozó mintaintézmények, amelyek egyrészt különféle tehetséggondozó programokat kínálnak föl saját diákjaik és – lehetőségeik mértékében – a körzetükben található nevelési intézmények tanulói számára, másrészt népszerűsítik a tehetséggondozást, és megismertetik tehetséggondozó jó gyakorlataikat a körzetükben lévő intézmények pedagógusaival. Az MTM-eknek a cím birtoklása idején különböző kötelező,

¹ Az intézmények kiválasztására szolgáló minősítési eljárás három szakaszban történt. 2016 szeptembere és 2017 márciusa között került sor a Közép-Magyarország régióban működő Minősített Tehetséggondozó Műhelyek kiválasztására. A konvergenciaregiókban az intézmények minősítése 2016 októbere és 2017 májusa között zajlott le. Végül 2017 decemberében pilot jelleggel egy kollégium is elnyerte a Minősített Tehetséggondozó Műhely címet.

² A Minősített Tehetséggondozó Műhelyek – régiós szintre lebontott – listája megtalálható a Tehetségek Magyarországa projekt honlapján: <http://tehetsegekmagyarorszaga.hu/esemenyek/minositett-tehetseggondozo-muhely-cimatado-rendezveny>, valamint térképen a Nemzeti Tehetség Központ oldalán: <https://ntk.hu/minositett-tehetseggondozo-muhelyek>.

ügynevezett alapfeladatokat, valamint kiegészítő feladatokat (ez utóbbiak közül legalább egyet) kell ellátniuk³.

Az MTM-ek alapfeladatainak egyike komplex tehetséggondozó programok megvalósítása, amelyek között kiemelt helyen szerepel az egyéni tehetségmentorálás. Az egyéni tehetségmentorálás ugyanis kivételes eszköze az egyik legfontosabb célnak, amelynek érdekében az MTM hálózat kialakításra került, nevezetesen, hogy minden tehetség az igényeinek legjobban megfelelő fejlesztésben részesülhessen.

1. A mentorálás megszervezése

a) A mentorálás kereteinek meghatározása

A mentorálási tevékenységnek az MTM-ekben történő elindítását megelőzően a legelső feladat az egyéni mentorálás kereteinek meghatározása volt.

Mindenekelőtt meg kellett állapítani az egyes intézményekben a projektek által támogatott mentorált tanulók számát. Ennek értelmében az EFOP-3.2.1 „Tehetségek Magyarországa” kiemelt európai uniós pályázat által támogatott, a konvergenciaregiókban található intézményekben hat-hat fő tehetséges tanuló, a Nemzeti Tehetség Program projektjei által támogatott, közép-magyarországi MTM-ekben a 2017/2018. tanévben négy-négy fő, a 2018/2019. tanévben pedig öt-öt fő tehetséges diák egyéni tehetségmentorálását támogatták a vonatkozó projektek⁴. A különbségnek az oka az, hogy a projektekben adható támogatások szerkezete eltérő a kétféle rezsimben.

Mivel a mentorálás a tehetséges tanulók hosszabb távú kísérését feltételezi⁵, a mentorálás hosszát legalább 1 tanévben határoztuk meg. Ennél rövidebb ideig csakis kivételes helyzetekben tartott mentorálási folyamat⁶. Sokkal inkább ezzel ellentétes tendencia volt megfigyelhető: ahogy a későbbiekben részletezésre is kerül, számos esetben fogalmazódott meg annak az igénye, hogy a mentorálás folytatódhasson a következő tanévben is. Ami a mentorálás gyakoriságát illeti, a mentor és a mentorált tanuló heti egy alkalommal találkozik. Egy egyéni mentorálási foglalkozása hossza negyvenöt perc.

A mentorok személyére vonatkozóan is fogalmazott meg elvárásokat a projektek megvalósítója. A későbbi mentorok számára kétféle, speciálisan az egyéni tehetségmentorálásra felkészítő program került kidolgozására. A projektek által támogatott mentorálásba történő bekapcsolódás feltétele, hogy a mentor elvégezze legalább az említett két képzés egyikét.

³ Az MTM-ek alap- és kiegészítő feladatainak felsorolása és leírása megtalálható A *Minősített Tehetséggondozó Műhelyek minősítési eljárásának kézikönyve* 9-14. oldalán (http://ujnemzedek.com/uploads/static_pages/attachments/AttachmentText_65/Min%C5%91s%C3%ADtett%20Tehets%C3%A9ggondoz%C3%B3%20M%C5%B1helyek%20min%C5%91s%C3%ADt%C3%A9si%20elj%C3%A1r%C3%A1s%C3%A1nak%20k%C3%A9zik%C3%B6nyve%201.pdf).

⁴ A jelen, 2019/2020. tanévben a konvergencia régiókban továbbra is intézményenként 6-6 míg a Közép-Magyarország régióban iskolánként 5-5 tehetséges tanuló egyéni mentorálást támogatja a Nemzeti Tehetség Központ.

⁵ Ld. Elter András: *Tehetség és időbeliség* című, a XXI. Országos Köznevelési Szakértői Konferencián elhangzott előadását (https://tehetsegekmagyarorszaga.hu/sites/default/files/documents/tehetseg_es_idobeliseg.pdf).

⁶ A 2017/2018. tanévben hat tanuló esetében tartott egy tanévnél rövidebb ideig a mentorálási folyamat, többnyire a mentor és a mentorált közös munkájának nehézségei miatt. A 2018/2019. tanévben nem volt ilyen eset.

b) Mentorképzések

A mentorálásba történő bekapcsolódás feltételeként szabott mindkét mentorképzés harmincórás akkreditált pedagógus-továbbképzés (PAT). A projekteken eddig tizenhét alkalommal került megrendezésre mentorképzés kifejezetten az MTM-ekben dolgozó pedagógusok vagy más tehetséggondozó szakemberek (pl. iskolapszichológus) számára. Ezek alkalmával mindösszesen háromszázharminckét fő készült fel sikeresen az egyéni tehetségmentorálási tevékenységre. A mentorképzések két tematikával kerültek megrendezésre.

Az első, „Utak és lehetőségek tehetségmentorok számára” című képzés egy általános felkészítés a tehetségmentorálásra, amely főként az egyéni mentorálási helyzet jellemzőit és a mentor részéről szükséges készségeket tárgyalja. A képzés során érintett területek felsorolásszerűen a következők:

- a mentori tevékenység megkülönböztető jellemzői;
- a támogató-segítő attitűd a mentori kapcsolatban;
- a tehetségmentor kompetenciái és feladatai az adaptív pedagógia nézőpontjából;
- területspecifikus módszertan a mentorok ismereteinek, készségeinek és attitűdjeinek fejlesztésében;
- az eredményes tehetségmentorálás kritikus pontjai a nemzetközi kutatások függvényében⁷.

A másik, a résztvevők körében röviden csak „szocio-emocionális” képzésként emlegetett, „Személyiségformálás tehetségmentorálással – Tehetségek szocio-emocionális és motivációs erőforrásainak fejlesztése” című pedagógus-továbbképzés tematikája sokkal speciálisabb. Mindenekelőtt az önértékelés, a társas kapcsolatok, és a pályaaorientáció kérdéseit járja körül. A képzés alkalmával a következő témák kerülnek feldolgozásra:

- tehetséges fiatalok énképe, önértékelése, a pozitív önértékelés fejlesztése;
- hosszú távú és rövid távú célok kitűzése, elérése, megküzdés a pillanatnyi sikertelenséggel;
- szociális kompetenciák;
- tehetséges alulteljesítők és speciális helyzetű tehetségcsoportok tagjainak felismerése, azonosítása, kísérése, gondozása, szempontok a mentoráláshoz;
- az életút alakulását befolyásoló döntési folyamatok és az életpálya-tervezés kompetenciái, tehetségesek egyéni életpálya tervének készítése és vezetése⁸.

c) A mentorálás lebonyolítása – a tanév feladatai

Az első lépés a mentorok kiválasztása. Az egyes intézményekben két vagy három fő felkészített mentor foglalkozik a mentorált tanulókkal. A mentorok kiválasztása az intézményvezető hatásköre, aki figyelembe veszi az adott MTM tehetséggondozó szakmai csoportját vezető, a projekt és az iskola közti kapcsolattartást biztosító MTM programfelelős javaslatát. A mentor kollégákat a projekt részmunkaidőben, távmunka keretében alkalmazza. A 2017/2018-as tanévben összesen nyolcvannyolc, a 2018/2019-es tanévben kilencvenhárom mentor dolgozott az MTM-ekben – úgy, hogy volt huszonnyolc mentorcsere, ezen felül pedig még plusz hat új kolléga is bekapcsolódott a mentorálásba.

⁷ A képzésről részletes információk találhatóak a Pedagógus-továbbképzés Akkreditációs Rendszerben: <https://pedakkred.oh.gov.hu/pedakkred/Catalogue/CatalogueDetails.aspx?Id=6023>.

⁸ A képzésről részletes információk találhatóak a Pedagógus-továbbképzés Akkreditációs Rendszerben: <https://pedakkred.oh.gov.hu/PedAkkred/Catalogue/CatalogueDetails.aspx?Id=6309>.

A mentorok kiválasztását követően kerülnek kiválasztásra a mentorált tanulók. Ahogy feljebb is szerepelt, a konvergenciaregiókban hat-hat, a Közép-Magyarország régióban a 2017/2018-as tanévben négy-négy, a 2018/2019-es tanévben öt-öt tehetséges diák egyéni mentorálását tudták támogatni az egyes MTM-ekben a projektek. A mentorált tanulók kiválasztása szintén az intézményvezető hatásköre – a programfelelősök, valamint a mentorok javaslatainak figyelembevételével. A 2017/2018-as tanévben összesen kétszázhuszonnégy, a 2018/2019-es tanévben kétszázhuszonhat diák vett részt egyéni mentorálásban – közülük harmincnégy fő (vagyis körülbelül a tanulók egy hatoda) mentorálása folytatódott.

A mentorált tanulók kiválasztása után a mentorok minden egyes mentoráltjuk esetében egyéni mentorálási tervet készítenek az egész éves mentorálási folyamatra vonatkozóan. A mentorálási terv több részből áll. A mentorálási terv részét képezi először is a mentorált tanuló jellemzése, amelyben mindenekelőtt a tanulóval kapcsolatos korábbi mérések, megfigyelések eredményei, valamint erős és gyenge oldalainak beazonosítása szerepel. Fontos része a mentorálási tervnek az egyéni tehetségmentorálás prioritásainak kijelölése is, aminek megfelelően a mentorok alkalmakra lebontva megtervezik az egész éves mentorálási folyamatot. Végül felvázolásra kerülnek az értékelés lehetőségei.

Ahogy korábban már szó volt róla, maga a mentorálás heti rendszerességgel, alkalmanként 45 perces foglalkozások keretében történik.

A mentor kollégák félévkor és a tanév végén beszámolnak a mentorálási folyamatról. Ezek a beszámolók több dokumentum elkészítését jelentik. A megküldendő dokumentumok között szerepel mindenekelőtt a mentori szakmai beszámoló (egyfajta haladási napló). Ugyanakkor a mentor kollégák az úgynevezett mentortanári reflexióban szövegesen is értékelik, hogy megvalósultak-e a mentorálási tervben megfogalmazott és kitűzött célok. Ugyanakkor nemcsak a mentortanár tekint vissza a mentorálási folyamatra, hanem a mentorált tanuló is értékeli a mentor munkáját, attitűdjét, valamint a mentorálási folyamatot az úgynevezett tanulói reflexióban.

d) Mentori munka (mentorok és mentoráltak) támogatása

Az egyéni tehetségmentorálás nemcsak az MTM-ek tehetséggondozó programjainak képezik fontos részét, hanem a projekt részéről az MTM-ek számára nyújtott támogatási csomagnak is. Ennek megfelelően a mentoáláshoz többféle támogatás is kapcsolódik.

A mentorokat a projekteket megvalósító Nemzeti Tehetség Központ távmunka keretében alkalmazza. Ennek értelmében az egyéni tehetségmentorok – az általuk mentorált tanulók számával arányosan – munkabért kapnak.

A projektek a mentori munka személyes jellegű támogatásának céljából folyamattanácsadást (egyfajta csoportos szupervízió) biztosítanak mentorok számára. A folyamattanácsadás nem pszichológiai, de nem is módszertani jellegű segítséget kíván nyújtani a mentor kollégák számára. Célja, hogy a csoportos megbeszélések révén a mentor kollégák segítséget kapjanak az egyéni mentorálás során átélt személyes nehézségek, problémák megoldásához. Ez a folyamattanácsadás a 2017/2018-as tanévben régiós szinten zajlott, a 2018/2019. tanévtől kezdődően pedig a tanév folyamán három alkalommal, többször kerülnek megrendezésre folyamattanácsadó alkalmak.

A mentoroknak ezek mellett ingyenes akkreditált pedagógustovábbképzések lehetőségét is biztosítják a projektek. A kollégáknak egyrészt lehetőségük van a kötelezően

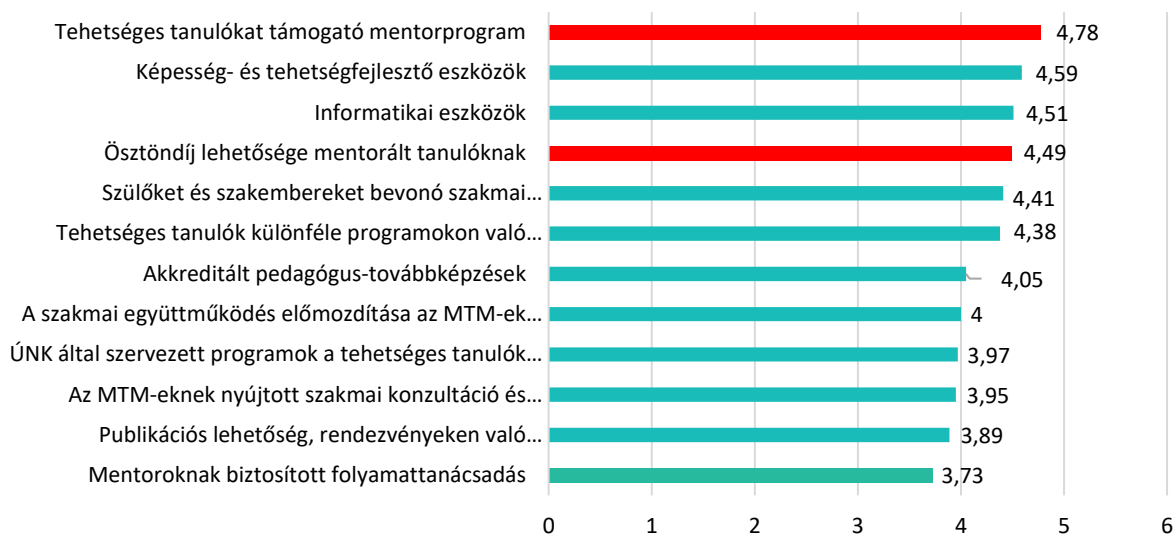
előírt és elvégzett mentorképzés mellett a másik tehetségmentor-képzés elvégzésére, másrészt további öt tehetséggondozó szakmai továbbképzés közül is választhatnak⁹.

Ugyanakkor nemcsak a mentorok, hanem a mentorált tanulók számára is kínálnak további támogatást a projektek. A mentorált tanulók közül ugyanis minden évben MTM-enként három fő a korábbi tanévek valamelyikében mentorált tehetséges tanuló „Tehetségek Magyarországa” ösztöndíjat kaphat. Az ösztöndíj lehetőségét az EFOP-3.2.1, „Tehetségek Magyarországa” projekt a MATEHETSZ támogatásával biztosítja. Az ösztöndíj összege 80.000 Ft és 200.000 Ft közt lehet (a pontos összeget a pályázók határozzák meg pályázatukban), amit a nyertes diákok szabadon, a benyújtott pályázatukban megfogalmazott célokra használhatnak fel.

2. A mentorálás tapasztalatai

A projekt megvalósítói többféle visszajelzést is kapnak a mentorálással kapcsolatban. Ezek egyike az MTM-ekben végzett követő kutatás¹⁰. Az ennek keretében a 2018/2019. tanévben kiküldött kérdőívbe több a mentorálásra vonatkozó kérdés is szerepelt, amelyekre összességében ötvenegy az MTM-ekben tevékenykedő tehetségmentor válaszolt. További visszacsatolásokat jelentenek a beszámolók részét képező, a mentorok és a mentorált tanulók által kitöltött és elküldött úgynevezett reflexiók.

Összességében kijelenthető, hogy a mentorprogram és a mentorált tanulóknak adott ösztöndíj a projektek által nyújtott legnépszerűbb támogatási formák közé tartoznak.

2. ábra: Az MTM-eknek nyújtott támogatások értékelése¹¹

a) A mentori munka értékelése

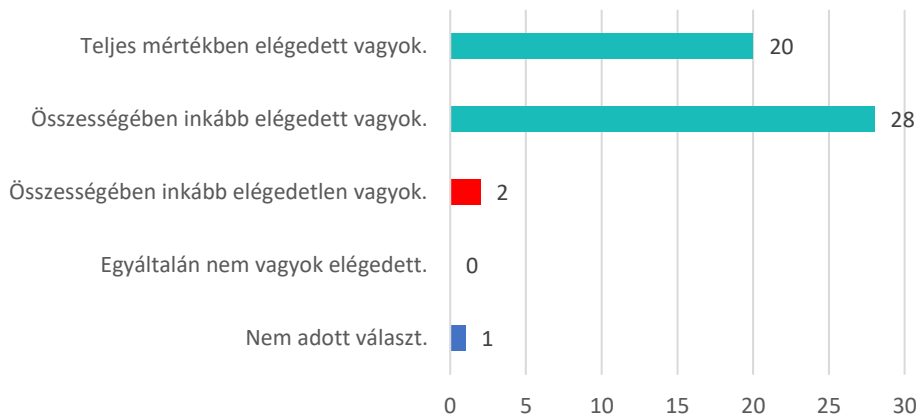
Az imént említett követő kutatásnak a mentorálással kapcsolatos kérdései mindenekelőtt azt voltak hivatottak felmérni, hogy a mentorálást végző tehetséggondozó szakemberek, hogyan ítélik meg saját munkájukat, egyéni tehetségmentori tevékenységüket.

⁹ A képzésekről a tehetsegekmagyarorszaga.hu honlapon található további információk (<https://tehetsegekmagyarorszaga.hu/tovabbkepzesek>).

¹⁰ Ld. Elter András: *Tehetség és időbeliség* című, a XXI. Országos Közoktatási Szakértői Konferencián elhangzott előadását (https://tehetsegekmagyarorszaga.hu/sites/default/files/documents/tehetseg_es_idobeliseg.pdf).

¹¹ Az MTM-ek tehetséggondozó szakmai csoportjainak tagjai ötfokozatú skálán értékelhették a projektek keretében kapott támogatásokat azok fontosságának szempontjából.

A követő kutatásban arra a kérdésre adott válaszok, hogy a mentorok mennyire elégedettek saját, az MTM-en belül ellátott feladatukkal, azt mutatják, hogy a tehetségmentorálást végzők túlnyomó többsége szívesen végzi ezt a tevékenységet, és elégedett a műhely keretében végzett egyéni tehetségmentori tevékenységével.

3. ábra: Mennyire elégedett saját tevékenységével az MTM feladataiban?

Ugyanakkor a válaszadók valamivel több, mint ötödrésze érzi úgy, hogy saját intézményén belül nem eléggé megbecsült a mentori munkája¹².

A követő kutatásban arra a kérdésre is válaszolniuk kellett a mentoroknak, hogy mikor, illetve milyen feltételek teljesülése mellett érzik sikeresnek saját tehetségmentori munkájukat. A válaszok öt nagy csoportba voltak sorolhatók. Az egyik ilyen csoportot a verseny- vagy mérési eredmények javulása jelenti. Ugyancsak sokan említették a mentorált tanulók esetében motivációjuk, elköteleződésük mértékének növekedését. Szintén fontos szempontot jelent a sikeres pályaválasztás, illetve a helytállás az iskola elhagyása után is. Az inkább tanulmányi jellegű kritériumokat kiegészíti egyrészt a mentoráltak személyiségének fejlődése, másrészt a mentorált tanulók elégedettsége. Ez utóbbi szempont esetében nem pusztán valamiféle jó érzésről van szó, hanem arról, hogy a mentorált diák úgy érzi, meg tudja valósítani a mentorálási folyamat kezdetén kitűzött céljait.

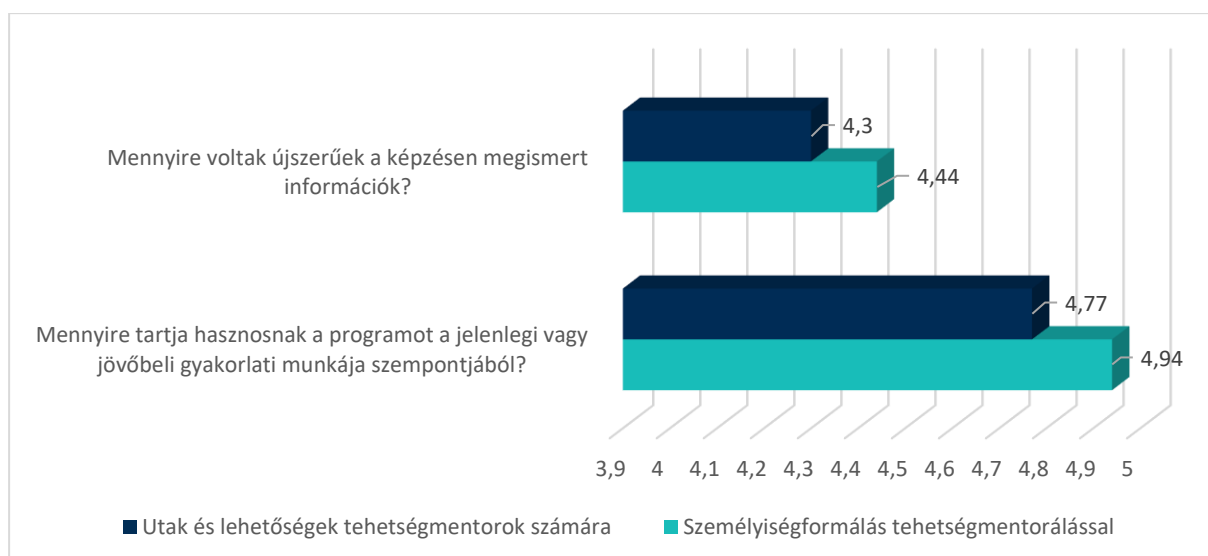
b) A mentori tevékenység támogatásának értékelése

A mentor kollégák nemcsak a mentori tevékenységet, hanem a projektektől a munkájukhoz kapott támogatást is értékelték. Összességében az mondható el, hogy a tehetségmentorer kifejezetten elégedettek a projekt által számukra biztosított támogatásokkal¹³.

A mentori munka támogatása tulajdonképpen már a felkészítéssel megkezdődik. A két tematikával megtartott mentorképzések megítélése kifejezetten pozitív. Az alábbi diagramon a 2018-ban megtartott képzések elégedettségi mutatóinak átlaga látható.

¹² A pontos kérdés a következő volt: „Milyenek érzi mentori tevékenysége megítélését az intézményén belül?” A kérdésre negyvennyolcan válaszoltak, akik közül kilencen inkább nem, egy fő pedig egyáltalán nem érzi elismertnek munkáját (a teljes diagram megtalálható az előadás diájsorában: https://tehetsegekmagyarorszaga.hu/sites/default/files/documents/kovacs_zsolt.pdf)

¹³ Az ötvenegy válaszadó mentor 90%-a elégedett a projektektől kapott támogatásokkal (14 fő válaszolta, hogy teljes mértékben megfelelőnek, 31 fő pedig, hogy összességében inkább megfelelőnek tartja ezeket), és mindössze egy fő válaszolta azt, hogy egyáltalán nem tartja megfelelőnek a kapott támogatást (a teljes diagram megtalálható az előadás diájsorában: https://tehetsegekmagyarorszaga.hu/sites/default/files/documents/kovacs_zsolt.pdf).

4. ábra: 2018. évben megtartott mentorképzések elégedettségi mutatóinak átlaga

A résztvevők ötfokozatú skálán értékelhették a képzéseket különböző szempontok szerint, amelyek közül két szempontot emeltem ki. Egyrészt az arra vonatkozó kérdést, hogy mennyire találták újnak a képzésen elhangzottakat a képzések résztvevői, másrészt azt, hogy mennyire tartják azokat hasznosnak gyakorlati tehetséggondozó tevékenységük szempontjából nézve. Ebben a tekintetben egészen kiváló értékelést kapott mindkét képzés, de főleg a speciálisabb tematikájú, „Személyiségformálás tehetségmentorálással – Tehetségek szocio-emocionális és motivációs erőforrásainak fejlesztése” című mentorképzés. Egyébiránt ezek az értékelések nemcsak magukat a kidolgozott képzési anyagokat dicsérik, hanem azt a képző teamet is, amely a képzéseket tartja.

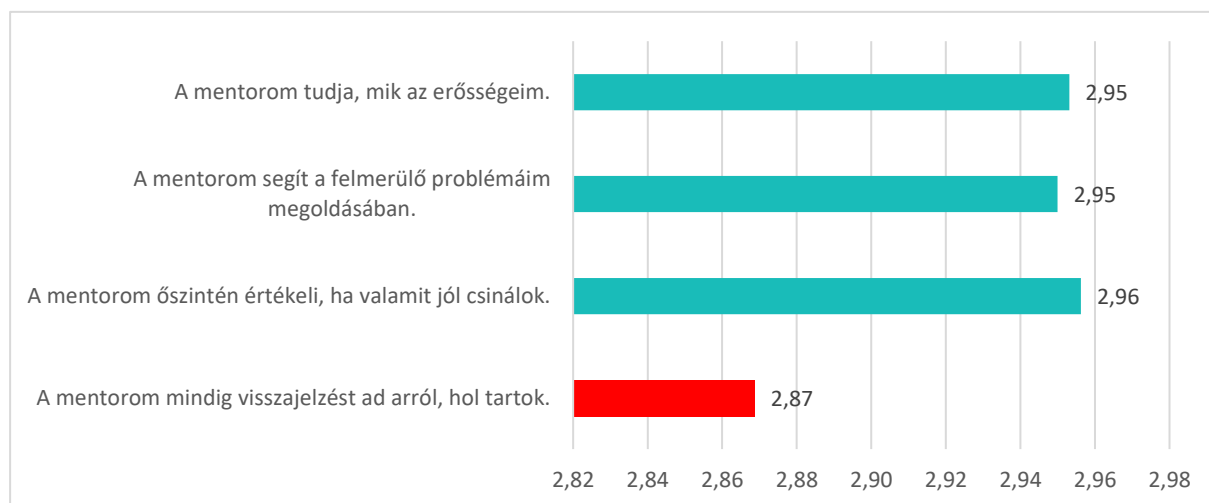
A követő kutatásban szintén rákérdeztünk arra, hogy a kollégák mennyire találják hasznosíthatónak a mindennapi mentori munkájukban a képzéseken elsajátított ismereteket, készségeket. A visszajelzések alapján minden válaszadó kolléga kipróbálta azt, amit a képzéseken tanult, és ezek az ismeretek összességükben használhatók¹⁴.

A mentorálást végző kollégák azt is megírták, hogy milyen tényezők nehezítik mentori munkájukat, és hogy ezeknek a nehézségeknek a feloldására milyen támogatási formákat tartanak alkalmasnak. Gyakorlatilag minden válaszadó leírta, hogy valamilyen formában többlet időre lenne szüksége a mentorálás ideális végzéséhez. Második helyen legtöbbször a szakmai konzultáció – intézményen belüli és intézmények közötti – lehetőségének megteremtését említették. Sokaknak lenne igényük egyfajta módszertani jellegű adatbankra is, amelyben mindenféle típusú segédanyag (esetleírások, jó gyakorlatok, online vagy papír alapú intelligencia és pszichológiai tesztek, feladatok, önismereti gyakorlatok stb.) fellehető lenne a munkavégzésük megkönnyítése érdekében. Többen fogalmazták meg további tehetségszakmai képzésekre vonatkozó igényüket (ebben nyilvánvalóan szerepe van a mentorképzések kiemelkedő megítélésének). Végül az anyagi elismerés növelése és az adminisztrációs terhek csökkentése is előkerült.

¹⁴ 48 válaszadó közül 19 fő azt válaszolta, hogy több dolgot is kipróbált, és pozitívak a tapasztalatai; 15 fő azt a választ adta, hogy több dolgot is kipróbált – vegyes tapasztalatokkal; illetve 14 fő írta azt, hogy eddig csak egy-két dolgot próbált ki, ami működött (a teljes diagram megtalálható az előadás diasorában: https://tehetsegekmagyarorszaga.hu/sites/default/files/documents/kovacs_zsolt.pdf).

c) Mentorált tanulók véleménye

Ahogy ezt már korábban is említettem, a mentorált tanulók szintén értékelték a mentorálási folyamatot az általuk kitöltött tanulói reflexiókban. Ennek egyik része a mentor kollégák tevékenységével kapcsolatos elégedettségük felmérése. A mentorált tanulók háromfokozatú skálán értékelték mentoraik munkáját különböző szempontok szerint. Négy ilyen szempontot emeltem ki: 1) a mentorált diák szerint ismeri-e őt mentora, 2) kap-e megfelelő segítséget mentorától, 3) kap-e pozitív visszajelzéseket mentorától és 4) folyamatosan kap-e visszajelzést a mentorált tanuló arról szocié, hogy hogyan haladnak a mentorálási folyamat kezdetén kitűzött célok megvalósításával.

5. ábra: Mentorok munkájának értékelése a tanulói reflexiókban

A mentorált tanulóknak ez utóbbi téren van némi hiányérzetük. Ugyanakkor ebből a szempontból is meglehetősen magas a válaszok átlaga.

A mentorált diákok reflexióikban nemcsak mentoraik attitűdjét értékelték, hanem a mentorálás folyamatára is reflektáltak. A diákok kivétel nélkül beszámoltak a mentorálás valamilyen pozitív hozadékáról. Ezek között leggyakrabban a jó tanulmányi és versenyeredményeket említették, amelyeket nem tudtak volna elérni a mentori támogatás híján. Nagyon fontosnak ítélték a mentoráltak azt a figyelmet, amelyet mentoraiktól kaptak. Ez a figyelem többek közt a nem csak a tanulmányokra koncentráló odafigyelésben, a személyre szabott segítségben, a mentor és a mentorált tanuló közt kialakult partneri viszonyban nyilvánult meg. Sok mentorált számolt be arról, hogy hatékony segítséget kapott a továbbtanulásban, illetve pályaválasztásban. A mentorált tanulók többsége a mentorálás fontos hozadékaként említette az önismeret, önbizalom terén tapasztalt fejlődést. A mentorált tanulók közül sokak számoltak be arról, hogy sokat fejlődtek a stresszkezelés területén is. Az egyéni a mentorálás sok esetben eredményezte azt, hogy javult a mentorált tanuló társas kapcsolatainak minősége. Végül sokan számoltak be arról, hogy olyan lehetőségekhez jutottak, amelyeket kifejezetten mentoruknak köszönhettek. Ez utóbbi elem rávilágít arra, hogy a mentorálási folyamatban magának a mentor személyének is kitüntetett jelentősége van (kapcsolati tőke, pályázati és ösztöndíjlehetőségek ismeret stb.). A nehézségeket a mentorált tanulók esetében is elsősorban az idő hiánya okozza.

A mentorált tanulók mentorálással kapcsolatos tapasztalatait jól foglalja össze a következő idézet, amelyet az egyik tanulói reflexióban olvashatunk: „Véleményem szerint egy sikeres évet tudhatunk magunk mögött a mentorommal. Odaadó, lelkes munkája példakép lehet mindenki számára. A projekt és mentorom is nagyon ösztönző. Kevésbé vagyok

stresszes, rengeteg új technikát sajátítottam el, amit mentorom kiváló szaktudásának köszönhetek.”

Összegzés

Számszerűsített jelleggel összefoglalva a korábbiakat a 2017/2018. és 2018/2019. tanévben tizenhét alkalommal került megtartásra tehetségmentor-képzés kifejezetten a Minősített Tehetséggondozó Műhelyekben tevékenykedő tehetséggondozó szakemberek számára. Ezek során mindösszesen háromszázharminckét fő készült fel egyéni tehetségmentori feladatok ellátására. A felkészített szakemberek közül a szóban forgó két tanévben százhuszonkét fő kapcsolódott be az egyéni mentorálási folyamatba a projektek keretében. Ugyanebben a két tanévben négyszáztizenhat az MTM-ekben tanuló tehetséges diák részesült egyéni tehetségmentorálási támogatásban. A mentorált tanulók és mentoraik több, mint harmincegyezer-ötszáz alkalommal találkoztak egymással.

Az MTM-ekben végzett egyéni tehetségmentorálás két tanéves gyakorlata rámutatott arra, hogy megoldandó feladatként jelentkezik mindenekelőtt a megfelelő idő megtalálása éppúgy a mentorok, mint a mentorált tanulók esetében. Az egyéni tehetségmentorálást megszervező projekteknek szintén nagy figyelmet kell fordítaniuk arra, hogy folyamatos szakmai és személyes jellegű támogatást biztosítsanak a tehetségmentorok számára.

A Minősített Tehetséggondozó Műhelyekben dolgozó tehetséggondozó szakemberek visszajelzései alapján határozottan kijelenthető, hogy az MTM-ek keretében, a vonatkozó projektek által támogatott egyéni tehetségmentorálás fontos és hasznos eleme ezeknek a projekteknek. A mentorált tanulók és mentoraik egybehangzó véleménye az, hogy a mentorálási tevékenység gyakorlata kifejezetten sikeres is. A mentorált tanulók arról is beszámoltak, hogy az egyéni tehetségmentori támogatás olyan hozadékkal járt számukra, amit máskülönben nem kaptak volna meg.

Tehetségmentorálás a Debreceni Egyetem Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziuma és Általános Iskolájában (Csősz Tímea)

Tehetségmentori pályafutásom, egyben iskolapszichológusunkkal, Dr. Kissné Kálmán Mariannal való megismerkedésem, munka- és baráti kapcsolatam 2018. február elején indult, amikor 30 órás akkreditált továbbképzésen vettem részt „*Utak és lehetőségek tehetségmentorok számára. Tehetségmentor képzés tehetséggondozó szakemberek részére*” elnevezéssel az Új Nemzedék Központ szervezésében és megvalósításában. A harmincórás képzés gyakorlati jellege lehetővé tette számomra, hogy megértsem a tehetségmentorálás lényegét, hasznos ötletekkel lettem gazdagabb, valamint az önálló tanulásom irányát is kijelölte.

Tanfolyamzáró dolgozatom (Esettanulmány és mentorálási terv) értékelése 96%-os lett, és a tanúsítványom kézhezvételét követően júniusban felkérést kaptam tehetségmentori feladatok ellátására. Ez két diák egész éves figyelemmel kísérését jelentette a kontaktórákkal, illetve a hozzátartozó adminisztrációval együtt.

A két kiválasztott diákom mindketten a 10. b osztály tanulói voltak, igen eltérő családi háttérrel rendelkeztek és igazán nem volt köztük semmiféle kapcsolat, annak ellenére, hogy osztálytársak. Rosemary vegyes házasságban élő szülők 4. gyermeke, orvosgyerekként maga is orvosnak készül a családi hagyományok folytatójaként, kiemelkedően magas IQ-val komoly belső harcokat vív a kamaszkor sűrűjében.

Regina családi körülményei kicsit komplikáltabbak, pedagóguscsaládban, súlyosan fogyatékos testvérrel él együtt, helyzete meglehetősen nehéz, és önismereti problémái is adódnak. Mindketten eleinte értetlenkedve, majd annál hálásabban fogadták a törődést és odafigyelést, a lehetőségeket, a beszélgetéseket, a szakmai találkozókat és tesztelemzéseket. Nem titkolt célom volt a két lány egymáshoz közelítése, egymás jobb megismerésének, érzékenyítésének lehetővé tétele, ami első látásra elég nehéz feladatnak tűnt, tanév végére viszont ezen a téren is határozottan elindult egy pozitív folyamat. Rosemary egyéves mentorálása lezártnak minősült, mind önértékelése, mind az iskolapszichológus kimeneti mérése komoly előrelépést mutatott. Regina mentorálását meghosszabbítottuk, kétéves időszakra toltuk ki, neki még továbbra is szüksége van külső segítségre önismeret, életvezetés, tanulás és pályaválasztás terén.

Ahogy – véleményem szerint – újító jelleget vittem a mentorálásba, az a folyamat egzaktabbá tétele volt a bemeneti és kimeneti méréseknek köszönhetően, amelyeket iskolapszichológusunk végzett el tudományos tesztek segítségével. Mindkét mentoráltam esetében jól látható volt a bemeneti és kimeneti eredmények közötti pozitív különbség, az előrelépés. Végtelenül hálás vagyok az iskolapszichológusnak, hogy egyenrangú partnerekként tudunk együtt dolgozni és tanítványaink érdekében rendszeresen egyeztetni. Rendkívül hasznos ötleteket kaptam tőle és kicsit jobban belelátok a pszichológusi munka komplexitásába is. Köszönettel tartozom továbbá két kollégámnak, Aleva Tündének és Kőrösi Ágnesnek, akik korábbi mentorálási tapasztalataikat megosztva szintén segítették a munkámat.

Az első feladat a mentoráltak kiválasztása volt. A fentiekben említett két tanulóra esett a választásom. Mindketten nagyon meglepődtek, de lelkesen fogadták a szokatlan „ajánlatot”, és onnantól heti rendszerességgel találkoztunk. Mivel fontosnak tartottam az előrehaladás „számszerűsítését”, ezért az iskolapszichológushoz fordultam, hogy segítsen a bemeneti mérések megvalósításában. Így tudás, képesség, kompetencia tekintetében, valamint megfigyeléseken alapuló felméréssel az önismeret, tanulási technika, szociális készség, viselkedéskultúra, érzelmi intelligencia, kommunikációs készségről kaptunk bemeneti adatokat, melyek segítségével megtervezhettem az éves közös munkát. A vizsgáló eljárások a következők voltak: szülői kérdőív, önjellemző kérdőív, szervezési teszt, szokatlan használat teszt, tanulási motivációs kérdőív, Tennessee Énkép Skála, T.O.K., APM.

Természetesen a tanév végén is sor került az iskolapszichológus kimeneti méréseire, melyben exploráció, interjú, mentális állapotfelmérő kérdőív szerepelt vizsgálati eszközként.

A tehetségmentori munka rendkívül szerteágazó, sokszor intuitív, rengeteg önálló ötletet és kutatómunkát feltételez, de mindezekkel a mentor is gazdagodik, nem csak a mentorált. Jómagam is sokat fejlődtem az elmúlt tanév során, kommunikáció, problémamegoldás és szervezőkészség terén, hogy csak a legfontosabbakat említsem. A tevékenységformák közül következzen néhány, a felsorolás szintjén.

Tehetségmentori tevékenységformák:

- Egyéni beszélgetés
- Csoportos beszélgetés
- Szakmai találkozók megszervezése, személyes részvétel
- Papíralapú és online tesztek keresése
- Ösztöndíj pályázati segítségnyújtás
- Teszteredmények kiértékelése, megbeszélése a mentorálttal

- Partnerekkel (iskolapszichológus, szülők, osztályfőnök, tanárok, osztálytárs) történő rendszeres egyeztetés
- Részvétel konferenciákon, prezentációk tartása

Természetesen a munka nem merül ki pusztán a mentoráltakkal megtartott kontaktórákban, számos egyéb kötelezettségnek, adminisztratív feladatnak is eleget kell tennie egy tehetségmentornak.

A tehetségmentor adminisztrációs feladatai:

- Tanulói adatlapok, ESZA kérdőív, szülői beleegyező nyilatkozat kitöltetése.
- Egyéni fejlesztési tervek készítése.
- Félévenként mentori reflexiók és tanulói reflexiók küldése.
- A mentoráltakról egyéni portfólió vezetése.

Az elmúlt, 2018/2019-es tanév mentorálási folyamatából a következő témákat és tevékenységeket emelem ki:

Témák és tevékenységek a mentoráltakkal:

- A Kossuth Debate Society (általam és egykori mentorált gyakornokom által felkészített angol nyelvű vitaverseny iskolai csapatai) logótervének elkészítése.
- Kérdőív a tanulási szokások, stílus feltárására.
- Kapcsolatfejlesztés: az elvárások, indulatok, vélemények megfogalmazása.
- Milyen vizsgázó vagyok? (Test Anxiety Inventory: szorongástereszt.)
- Önértékelési kérdőív.
- Személyes határok, énkép.
- Pályaválasztási tesztek.
- Benjamin Franklin amerikai ösztöndíj-pályázat megírása.
- Egyetemi ösztöndíj tájékoztató Dr. Pusztai Gábor tanszékvezetővel (Néderlandisztika tanszék, Debreceni Egyetem).
- Találkozás Dr. Hajdú Zsigmond muzeológussal, majd részvétel a BMW gyár építését megelőző ásatáson Kismacson.
- Találkozás Varga Viktória igazságügyi klinikai szakpszichológussal.
- Találkozás Dr. Süvöltős Mihály igazságügyi orvosszakértővel.
- Konfliktuskezelés egy Vámos Miklós novella kapcsán.
- Autogén tréning, relaxáció szakember vezetésével.
- Pozitív társasjáték.

A Pozitívity nevű (A pozitív gondolkodás társasjátéka) társasjátékkal véletlenül ismerkedtem meg, a Facebookon szörfözve „jött velem szembe” – a jónevű pszichológus, Bagdi Emőke lánya, Bagdi Bella nevéhez kötődik. Elolvastam a leírását, és azonnal tudtam, meg kell rendelnem, hiszen kitűnő lehetőséget láttam benne a tehetségmentorálásban. Játékosan,

szinte észrevétlenül segíti a gyermekek és felnőttek személyiségfejlődését, javítja a társ- és csoportismereti folyamatokat, hozzájárul a pozitív énkép kialakulásához, az erősségekre irányítja a figyelmet, erősíti az önbizalmat. Ezzel a társasjátékkal két alkalommal játszottunk, majd a végén az összegyűjtött szívekből a két lány közösen készített egy alkotást, a képen látható szeretetkutyát.

Mindkét mentoráltam évvégi tanulói reflexiójából az derült ki számomra, hogy rendkívül értékesnek találták az együtt töltött tanévet, és sok szempontból előre tudtak lépni, ami talán ezek nélkül a mentorálási alkalmak nélkül nem feltétlenül sikerült volna.

Rosemary mentorálását lezártuk találtuk az iskolapszichológussal történt egyeztetés alapján, míg Regina esetében lehetőségem nyílt tovább folytatni a vele megkezdett munkát, és idén szeptemberben a második tanévre újabb fejlesztési tervet állítottam össze a számára mindabból, ami a tavalyi évbe nem fért bele. Kíváncsian várom a kimeneti mérések eredményét, mind az ő esetében, mind az új mentoráltam esetében, aki egy 10. osztályos fiú sok-sok kamaszkori gubanccal.

A 2018/2019. tanév a mentorált szemszögéből (Kothalawala Rosemary Chandrakanthi)

Amikor Csósz Tímea tanárnő tavaly felajánlotta nekem, hogy lenne a mentorom, ha szeretném, rögtön igent mondtam. Ugyanakkor őszintén fogalmam sem volt, hogy mire kell számítanom. Mivel Csósz Tímea tanárnő az angoltanárom, az első gondolatom az volt, hogy majd biztosan valami angollal kapcsolatos plusz foglalkozás lesz. Angollal viszont csak maximum egy alkalommal foglalkoztunk a számtalan találkozásaink közül, és igazából örülök, hogy helyette mással foglalkoztunk.

Év elején, mielőtt bármibe belekezdünk volna, az iskolapszichológussal kellett egy pár órát beszélgetnem, aztán tesztek is kitöltetett velem, felmérte az alapvető személyiségjegyeimet, az érdeklődési körömet és a családi hátteremet. Rólam azt kell tudni, hogy egy nagycsalád legkisebb tagja vagyok, három nagy testvérem van. Édesapám orvos, és eddig mindhárom testvérem követte példáját. Valószínűleg én is így fogok tenni, bár bennem valahogy több bizonytalanság volt, mint a többiekben. Mivel mindig összehasonlítottak a testvéreimmel, az önbizalmam is elég kicsi volt a tavalyi tanév elején. Mentorom ennek megerősítésében is sokat segített nekem.

Az egyik téma, amivel nagyon sokat foglalkoztunk, a továbbtanulás kérdése volt. Úgy gondolom, hogy nem lesz gondom bejutni egy egyetemre, de azon még mindig gondolkodom néha, hogy melyik legyen ez az egyetem. Az orvosit szinte már születésem óta propagálták a szüleim, és érdekelnek is a tudományok, de közben mindig is nagyon szerettem a történelmet, különösen az ókori történelmet, mitológiát, és a régészet is érdekel. Tanárnő ezért szervezett is nekem egy találkozót egy régésszel a Déri Múzeumból, aki terepre is vitt engem és mentorált társamat. Nagyon sokat megtudtam erről a pályáról, amit valószínűleg máshonnan nem tudtam volna. Egy másik szakemberrel is találkoztam, aki az igazságügyi orvoslásban dolgozik. Ugyanúgy nagyon érdekes dolgokat tudtam meg, hosszasan beszélgettünk például a helyszínelésekről és bírósági tárgyalásokról. Nagyon élveztem ezeket a találkozókat, de nagyon nem könnyítették meg a dolgomat, mert mindkét szakma csak még jobban megtetszett. Most ott tartok, hogy próbálok felkészülni mindkét irányra és majd meglátom, mit hoz a jövő.

A másik, amire nagy hangsúlyt fektettünk, az a mentális egészségem: hogyan vezessem le a stresszt, vagy hogyan tanuljak hatékonyabban. Itt rengeteg tesztet kellett kitölteni, amit utána mindig meg is beszéltünk közösen. Nagyon élveztem, hogy papíron feketén-fehéren látom a tulajdonságaimat, mintha tükörbe néznék. Ezzel magamat is jobban megismertem és ha tetszik, jobban el is fogadom magamat, mint korábban.

Ezen kívül bármi bajom volt, akár a legapróbb dolog az életemben, mindig fordulhattam mentoromhoz. Volt, hogy inkább csak beszélgettünk, és mindig jobban éreztem magam utána. Például tavaly volt egy konfliktusom egy osztálytársammal, amitől még jobban lecsökkent az önbizalmam, és tanárnő nagyon sokat segített abban, hogy ezen túljussak.

Összességében nagyon elégedett vagyok az egész programmal, és hálás vagyok a lehetőségért. Negatívumot nem is igazán tudnék mondani. Utólag pedig annak örülök, hogy végül nem az angollal foglalkoztunk, ahogy vártam. Végül is az efféle tudást az iskolában szakórán is megkapom.